

AUGUST STRINDBERG

LITTERATURBANKENS SKOLA

VEM ÄR AUGUST STRINDBERG?

August Strindberg är en av Sveriges mest kända och omskrivna författare.

Han skrev dramatik, romaner, noveller, dikter, självbiografiska verk och vetenskapliga arbeten.

Internationellt är han mest känd för sin dramatik, som pjäserna *Fröken Julie* och *Fadren*.

Han var under sin livstid mycket kontroversiell och hamnade ofta i konflikter med andra i offentligheten.

Idag anses han av många vara Sveriges nationalskald, men han är också avskydd för sina åsikter.

STRINDBERGS BAKGRUND

Strindberg föddes i Stockholm 1849 och växte upp i en välbärgad, borgerlig familj.

Mamman var dotter till en hantverkare och arbetade som värdshuspiga. Innan hon och Strindbergs pappa gifte sig arbetade hon som hans hushållerska.

Mammans arbetarbakgrund var viktig för Strindberg. I den självbiografiska boken *Tjänstekvinnans son* beskriver han sin barndom. I den skildringen framställs hemmet som betydligt fattigare än det egentligen var.

ÄKTENSKAPET MED SIRI VON ESSEN

LITTERATURBANKENS SKOLA

I tjugofemårsåldern inledde han en relation med adelskvinnan Siri von Essen, som var gift sedan tidigare.

När hon blev gravid skiljde hon sig och gifte om sig med Strindberg.

Deras dotter dog några dagar efter förlossningen men paret fick senare tre barn till.

Siri von Essen drömde om att bli skådespelare, och med hjälp av Strindbergs inflytande i kulturvärlden lyckades hon.

I början av 1880-talet var Strindberg så kontroversiell att han gick i självvald exil i Frankrike och tog sin familj med sig. Det gjorde att von Essen måste avsluta sin skådespelarbana för att istället bli hemmafru – en roll som hon enligt Strindberg skötte dåligt.

1891 skiljde sig paret, en process som Strindberg skildrat i den självbiografiska boken *En dåres försvarstal*.

Strindberg gifte senare om sig vid två olika tillfällen, bägge gångerna med yrkesarbetande kvinnor.

STRINDBERG OCH ÄKTENSKAPSDEBATTEN

Under andra halvan av 1880-talet debatterades äktenskap, könsroller och kvinnors rättigheter flitigt.

I början av sin författarkarriär ställde sig Strindberg på den progressiva sidan, för en friare syn på könsroller och kvinnliga rättigheter som till exempel rösträtt.

Allteftersom tiden gick blev han både mer konservativ i sin syn på könsroller och mer misogyn, alltså hatisk mot kvinnor som grupp.

NOVELLSAMLINGEN GIFTAS I (1884)

LITTERATURBANKENS SKOLA

Behandlar utmaningar i förhållandet mellan män och kvinnor och hur de utmaningarna kan lösas.

Strindberg ger här uttryck för både progressiva och reaktionära idéer:

- ❖ Han propagerar för “fullständig likställighet” mellan könen i bokens förord.
- ❖ Men kvinnor utan barn framställs som naturvidriga.
- ❖ Det senare är antagligen med udden riktad mot hans framgångsrika författarkollegor Alfild Agrell och Anne Charlotte Leffler, som bägge var mer eller mindre ofrivilligt barnlösa.

GIFTASPROCESSEN

När *Giftas I* kom ut blev den både omtalad och kontroversiell på grund av de frispråkiga skildringarna av kärlek och sexualitet.

I novellen *Dygdens lön* skildras den kristna konfirmationen som ett tomt skådespel.

För detta blev Strindberg åtalad för hädelse, alltså för att ha hånat Gud och religionen. Pådrivande för att Strindberg skulle åtalas var Sveriges dåvarande kung, Oskar II.

Strindberg friades i rätten och hyllades som en hjälte av sina fans.

Han misstänkte dock att sedlighetsrörelsen, med drottning Sofia i spetsen, som förespråkade sexuell avhållsamhet och hade starka band till rörelsen för kvinnors rättigheter, låg bakom åtalet. Efter det blev han mer fientligt inställd till feminismen.

NOVELLSAMLINGEN GIFTAS II (1886)

I den uppföljande novellsamlingen var Strindberg betydligt mer pessimistiskt inställd till äktenskapet, och också mer fientlig mot kvinnor.

I förordet uttrycks att kvinnor inte gjort sig förtjänta av samma rättigheter som män eftersom de bara latat sig medan männen slitit. Kvinnor är elaka och falska, och utnyttjar de stackars männen skrev Strindberg nu.

Detta sammanföll med att hans eget äktenskap med Siri von Essen inte gick särskilt bra. 1891 skiljde de sig, något som Strindberg senare skrev om i den självbiografiska boken *En dåres försvarstal*.

MISOGYNI, RASISM OCH HAT

Strindberg inspirerades av rasbiologin, alltså den pseudovetenskapliga läran om att vissa (vita) “människoraser” är bättre än andra.

I essän “Om kvinnans underlägsenhet under mannen” använder han sig av rasbiologiska tankar för att “vetenskapligt” bevisa att kvinnor på alla sätt är sämre än män.

I samma text skriver Strindberg också om att mörkhyade människor är mycket sämre än vita – fast vita kvinnor är nästan lika dåliga.

Tidigare har han uttryckt en så extrem antisemitism att t. o. m. hans samtid tyckte att den var kontroversiell. I en text om svenska judar spiller antisemitismen också över i islamofobi.

MODERNA PARALLELLER

LITTERATURBANKENS SKOLA

Idag diskuteras ofta hur vi ska hantera kultur och kulturskapare som företräder åsikter som är kontroversiella eller uppfattas som hatiska.

- ❖ Äldre Disney-filmer, som Dumbo, Aristocats och Aladdin har försetts med varningstext
- ❖ Försök har gjorts att stryka ord som uppfattas som kränkande, ibland med mer lyckad utgång (t. ex. Pippi Långstrump), ibland med mindre (t. ex. Roald Dahl)
- ❖ Många bojkottar och har tagit offentligt avstånd från Harry Potter-författaren J.K. Rowling efter att hon profilerat sig som transfobisk aktivist

Kommer du på fler exempel?

SKA VI FORTSÄTTA LÄSA?

LITTERATURBANKENS SKOLA

Diskutera ...

- ❖ Bör vi göra skillnad på verk och (upphovs)person?
- ❖ Ska vi rensa bort det som är stötande eller väcker obehag?
- ❖ Ska vi fortsätta läsa, titta, lyssna på musik, filmer, böcker som skapats av personer med åsikter vi tycker är förkastliga?